

Ümbrikupalkade küsimustiku kokkuvõte

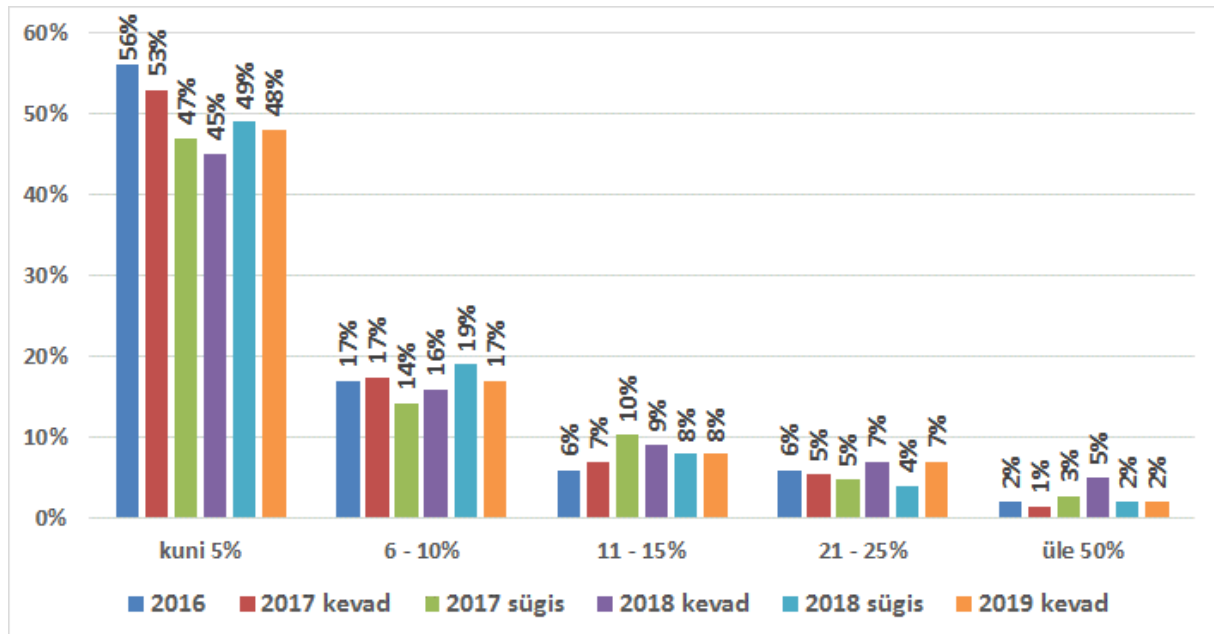
Ülevaade on koostatud alates 2017. aasta kevadest korraldatud küsitluste põhjal, võimalusel on võrdlusesse lisatud ka 2016. aasta küsitluse tulemused, kui vastava aasta kohta konkreetse küsimuse kohta vastus kasutada oli. Viimasele, 2019. aasta kevadel tehtud küsitlusele vastanud oli 200, mida on võrreldes eelmise küsitlusega ligikaudu 43% enam.

SISUKORD

Kui suureks hindate ümbrikupalga osakaalu enda sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest kokku?	2
Millised on teie hinnangul ümbrikupalga osas kolm kõige probleemsemat sektorit?	3
Kui suureks hindate oma sektoris töötajate osakaalu, kes saavad töötasu täiesti "mustalt"?	4
Kui suureks hindate oma sektoris töötajate osakaalu, kes saavad töötasu osaliselt "mustalt"?	5
Milliseid meetmeid tuleks kasutusele võtta, et vähendada ümbrikupalkade maksmist?	6
Millised konkreetsed meetmed aitaksid vähendada ümbrikupalga maksmist?	7
Kas teie ettevõtte on valmis loobuma koostööpartnerist, kes maksab oma töötajatele ümbrikupalka?	8
Kas teie hinnangul on ümbrikupalkadega võitlemisel kasu sellest, et maksu- ja tolliamet avalikustab kord kvartalis maksukohustuslase poolt riigile tasutud maksude summa, sh eraldi tööjõumaksude summa, deklareeritud käibesumma ja töötajate arvu?	9
Kas sarnase palganõude laiendamine riigihangetel kogu ehituse alltöövõtuhelale aitaks võidelda ümbrikupalkadega?	10
Kas sarnase palganõude laiendamine teiste sektori riigihangetele aitaks võidelda ümbrikupalkadega?	11
Kas teie hinnangul tuleb enamjaolt initsiatiiv ümbrikupalga maksmiseks pigem tööandja või töötaja poolt?	12

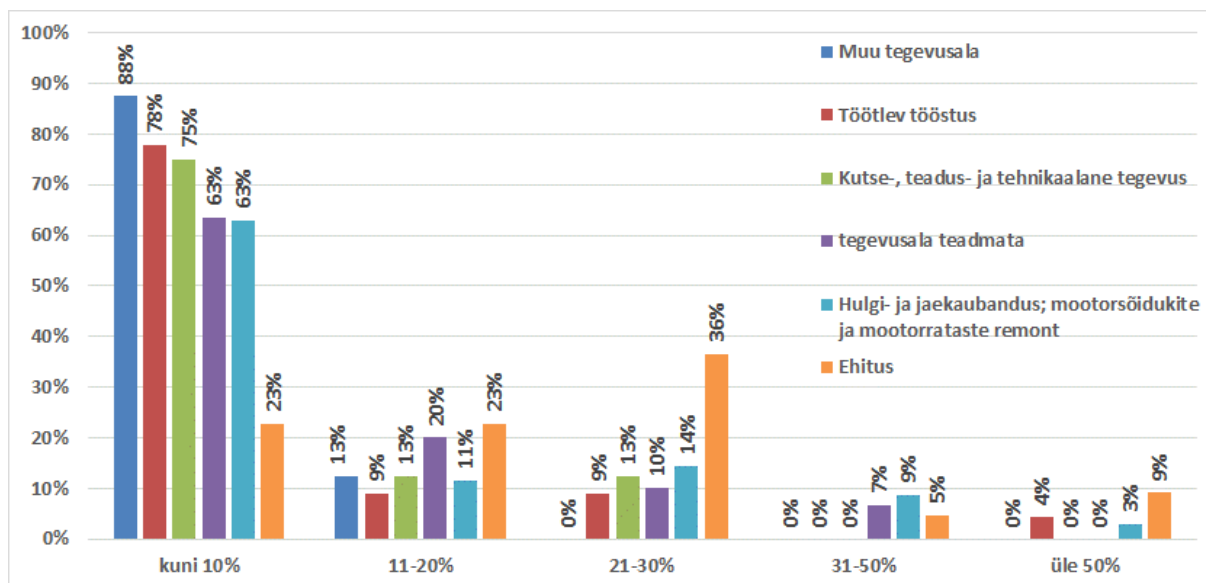
Kui suureks hindate ümbrikupalga osakaalu enda sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest kokku?

Võrreldes eelmise küsitlusega on jäänud peaaegu samale tasemele vastanute osakaal, kes hindavad ümbrikupalga osakaalu oma sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest vahemikus 0-5% (joonis 1).

Joonis 1. Hinnanguline ümbrikupalga osakaal enda sektori ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest

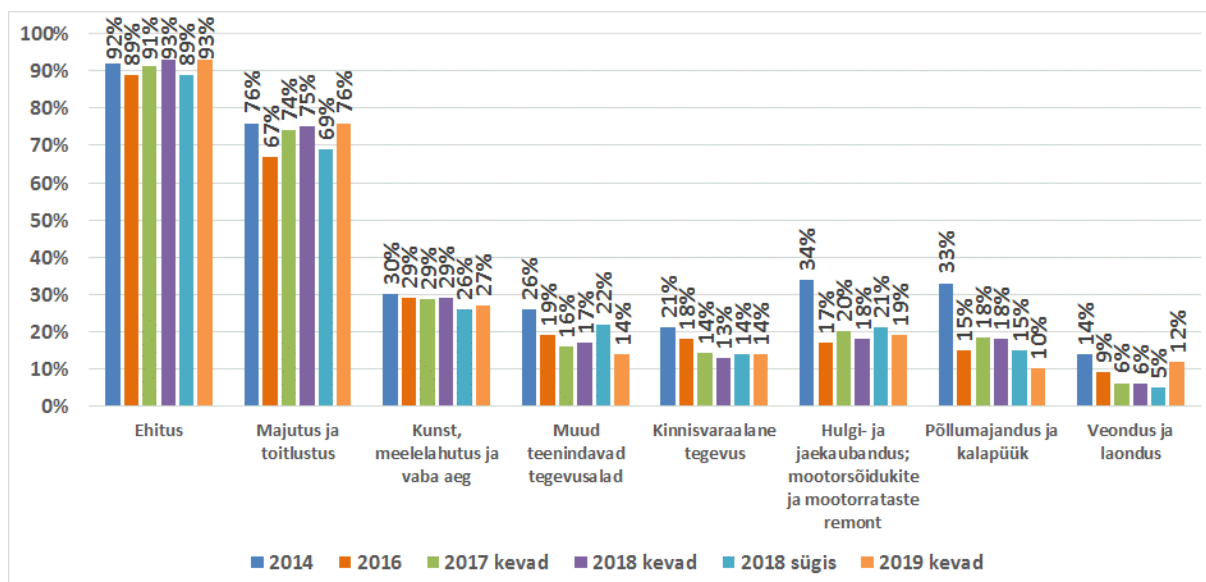
- 2019. aasta kevadel on veidi suurenenud nende vastajate osakaal, kes hindavad enda sektori ettevõtete poolt makstud ümbrikupalga osakaalu kõrgemalt – kolme protsendipunkti võrra on kasvanud vastajate osakaal vahemikus „21-25%“. Samal ajal on langenud nende vastajate osakaal, kes hindavad ümbrikupalga osakaaluks „6-10%“, samas ei ole muutused olnud märkimisväärsed.
- Küsitlusele vastanud ettevõtjate arvu poolest suurimate sektorite vaates hindavad ümbrikupalga osakaalu väljamaksetest suurimaks ehitus ning hulgi- ja jaekaubandus. Ehituse puhul hindas 55% vastanutest ümbrikupalga osakaaluks väljamaksetest suuremaks kui 20%.
- Ehituse puhul oli samuti suurim nende vastanute osakaal (9%), kes hindas ümbrikupalga mahtu suuremaks kui 50% väljamaksetest (joonis 2). Eelmise küsitluse põhjal oli sama näitaja suurim hulgi- ja jaekaubanduses (3% vastanutest).

Joonis 2. Hinnanguline ümbrikupalga osakaal enda sektori¹ ettevõtete poolt tehtud palga väljamaksetest – sektori vaade

Millised on teie hinnangul ümbrikupalga osas kolm kõige probleemsemat sektorit?

Traditsiooniliselt pidasid vastajad kõige probleemsemaks sektoriks ehitust, järgneb majutus ja toitlustus (joonis 3).

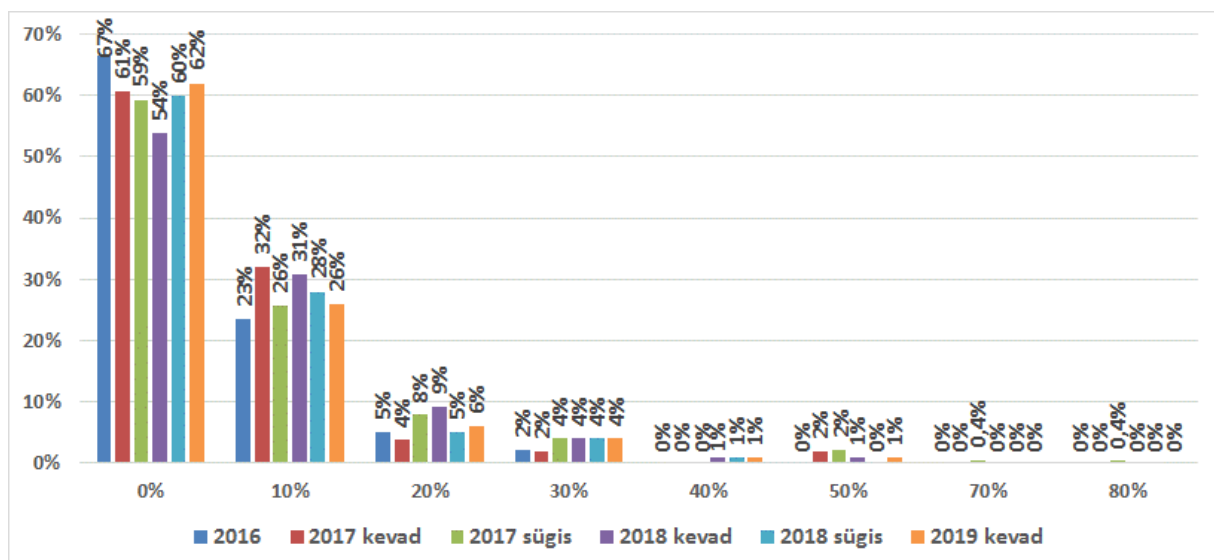
Joonis 3. Vastanute hinnangul kolm probleemsemat sektorit ümbrikupalga maksmise kontekstis

¹ Vaadeldud on ettevõtete arvu poolest suurimaid sektoreid, kus ettevõtteid rohkem kui 10

- Kõige probleemsem sektor on vastanute hinnangul jätkuvalt ehitus, võrreldes eelmise küsitlusega on ehituse osakaal kasvanud nelja protsendipunkti võrra, korrates sellega kõigi aegade kõrgemait taset – 93%.
- Ehitusele järgnevad majutus ja toitlustus (76%, kasv eelmise küsitlusega võrreldes kuus protsendipunkti, jõudes 2018. aasta kevadega samale tasemele) ning kunst, meelelahutus ja vaba aeg (vastanute osakaal 26%).
- Suurimateks tõusjateks on seitsme protsendipunktiga majutus ja toitlustus (76%) ning veondus ja laondus (12%).

Kui suureks hindate oma sektoris töötajate osakaalu, kes saavad töötasu täiesti "mustalt"?

Ligikaudu samale tasemele on jäänud vastanute hulk, kelle hinnangul puuduvad nende sektoris täiesti „mustalt“ töötasu saavad töötajad (joonis 4).

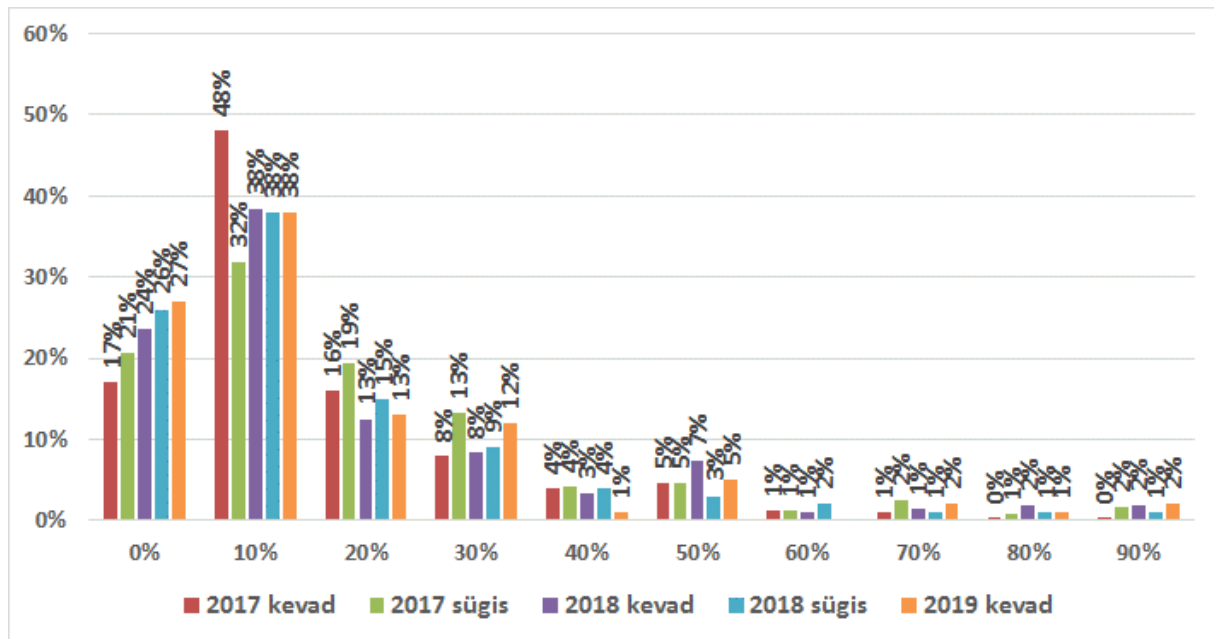

Joonis 4. Hinnanguline täiesti „mustalt“ töötasu saavate töötajate osakaal enda sektoris

- Võrreldes eelmise küsitlusega on mõnevõrra kasvanud vastanute osakaal, kelle hinnangul nende sektoris puuduvad töötasu täiesti „mustalt“ saavad töötajad – kui eelmisel korral oli selliste vastajate osakaal 60%, siis viimase küsitluse kohaselt 62%.
- Samas suurusjärgus on vähenenud nende vastanute osakaal, kelle hinnangul moodustavad täiesti „mustalt“ töötasu saavad töötajad 10% kõikidest töötajatest, langus on kaks protsendipunkti.
- Suurematest sektoritest hindavad täiesti „musta“ töötajate osakaalu kõrgeimaks ehitusettevõtteid – 36% vastanutest hindab täiesti „musta“ töötajate osakaaluks vähemalt 20% ja enam.

Kui suureks hindate oma sektoris töötajate osakaalu, kes saavad töötasu osaliselt "mustalt"?

Tähelepanuväärseid muutusi ei ole toimunud ka hinnangutes osaliselt „mustalt“ töötamise kohta (joonis 5).

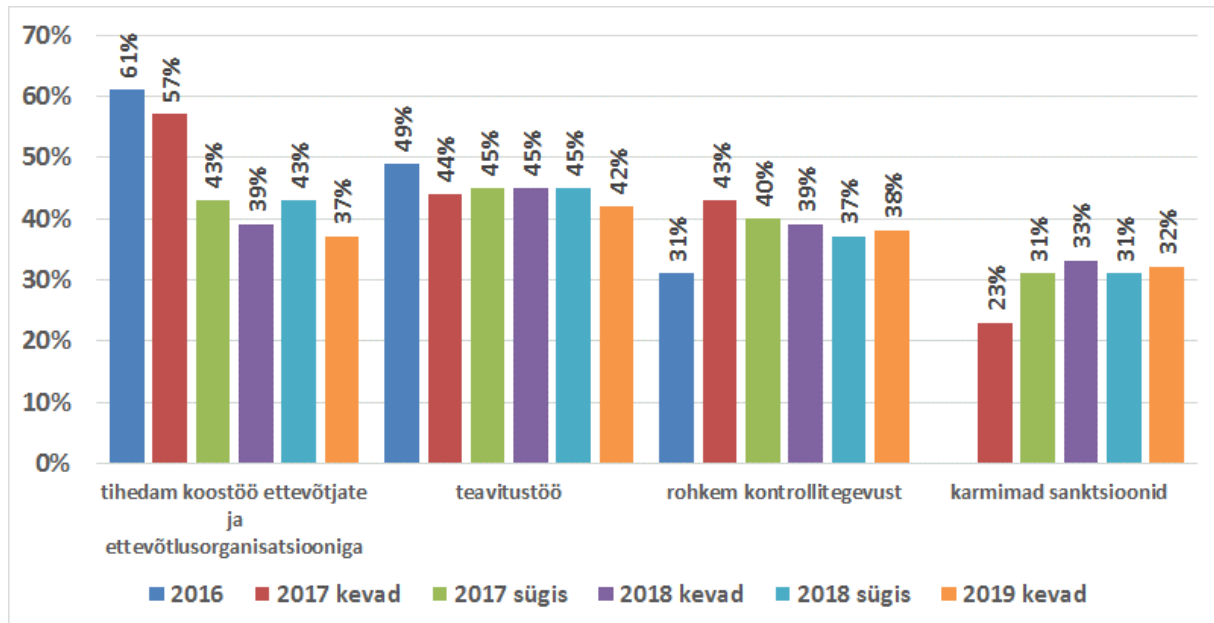

Joonis 5. Hinnanguline osaliselt „mustalt“ töötasu saavate töötajate osakaal enda sektoris

- Enim on suurenenud vastanute osakaal, kelle hinnangul on osaliselt „mustalt“ saavate töötajate osakaal vahemikus 30%, samas mahus on vähenenud vastanute osakaal, kelle hinnangul on osaliselt „mustalt“ töötasu saavate töötajate osakaal 40%. Seega võiks järeldada, et tajutakse probleemi mõningast vähenemist, kuid muutused on väga väikesed.
- Sektorite lõikes hindavad probleemi kõige tõsisemaks hulgi- ja jaekaubandus ning ehitus, kus mõlemal juhul hindab 86% vastanutest osaliselt „mustalt“ töötasu saavate isikute mahuks vähemalt 10% kõikidest.

Milliseid meetmeid tuleks kasutusele võtta, et vähendada ümbrikupalkade maksmist?

Ümbrikupalga vähendamise meetmete osas ei ole võrreldes viimase küsitlusega olulisi muutusi toimunud, minimaalses kasvus on jõulisemaid meetmeid pooldavate vastajate osakaal (joonis 6).

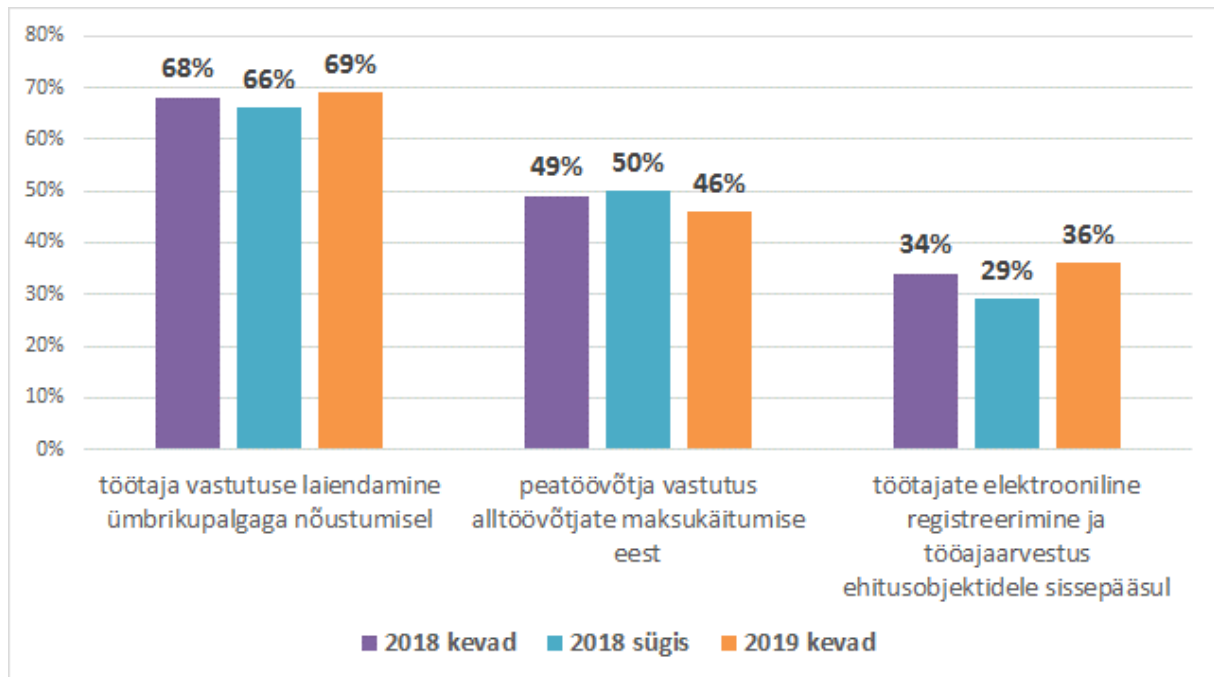
Joonis 6. Tõhusaimad meetmed ümbrikupalkade maksmise vähendamiseks²

- Ootus suuremale kontrollitegevusele ning karmimatele sanktsioonidele on veidi kasvanud, kuid muutus on minimaalne.
- 37% küsimustikule vastanutest peab tõhusaks meetmeks rohkemate andmete avalikustamist (näiteks avalikud palgad või ettevõtte minimaalsed ja maksimaalsed palgad).

² 2016. aasta küsitluste kohta ei ole kasutada andmeid, mis puudutavad küsimust meetmena karmimate sanktsioonide rakendamist

Millised konkreetsed meetmed aitaksid vähendada ümbrikupalga maksmist?

Võimalikest konkreetsetest meetmetest ümbrikupalga maksmise vastu võitlemisel pidasid vastajad jätkuvalt tõhusaimaks töötaja vastutuse laiendamist ümbrikupalgaga nõustumisel (joonis 7).

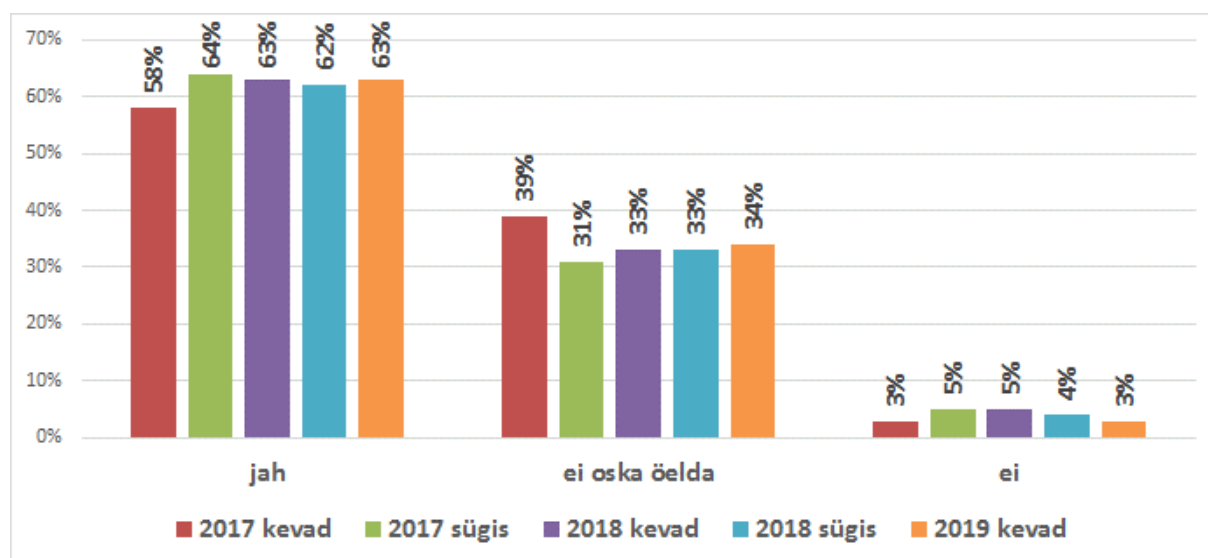

Joonis 7. Võimalikud uued meetmed ümbrikupalga maksmise vähendamiseks

- Mõnevõrra on kasvanud nende vastanute osakaal, kelle hinnangul oleks töötaja vastutuse laiendamine ümbrikupalgaga nõustumisel tõhus vahend probleemi vähendamiseks – selliselt arvas 69% vastanutest.
- Ligikaudu pooled vastajad peavad heaks meetmeks peatöövõtja vastutust alltöövõtjate maksukäitumise eest, kuid viimase küsitlusega võrreldes on toimunud nelja protsendipunktiline kukumine, langedes tasemele 46%.
- Suurima hüppe on teinud vastanute hulk, kelle meelest võiks ümbrikupalga vastu edukalt võidelda töötajate elektroonilise registreerimise ja tööajaarvestusega ehitusobjektidele sissepääsul – kasv on olnud võrreldes eelnenud küsitlusega 7 protsendipunkti.

Kas teie ettevõtte on valmis loobuma koostööpartnerist, kes maksab oma töötajatele ümbrikupalka?

Praktiliselt muutumatuks on jäänud arvamused selles osas, mis puudutavad valmisolekut loobuda koostööpartnerist, kes maksab oma töötajatele ümbrikupalka (joonis 8).

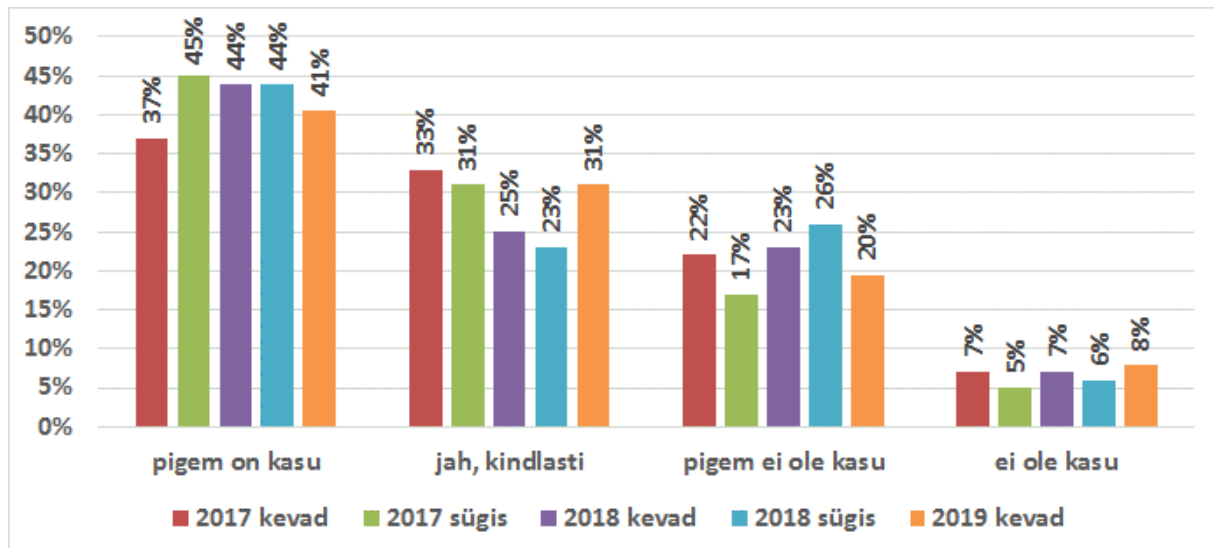

Joonis 8. Valmisolek loobuda oma töötajatele ümbrikupalka maksvast koostööpartnerist

- Võrreldes viimase küsitlusega ei ole praktiliselt muutusi toimunud, endiselt ligikaudu 2/3 vastajatest oleks valmis loobuma ümbrikupalka maksvast koostööpartnerist.

Kas teie hinnangul on ümbrikupalkadega võitlemisel kasu sellest, et maksu- ja tolliamet avalikustab kord kvartalis maksukohustuslase poolt riigile tasutud maksude summa, sh eraldi töötajumaksude summa, deklareeritud käibesumma ja töötajate arvu?

Enim on kasvanud vastanute osakaal, kes usuvad, et MTA poolt avaldatud andmed aitavad kindlasti ümbrikupalkade vastu võidelda (joonis 9).

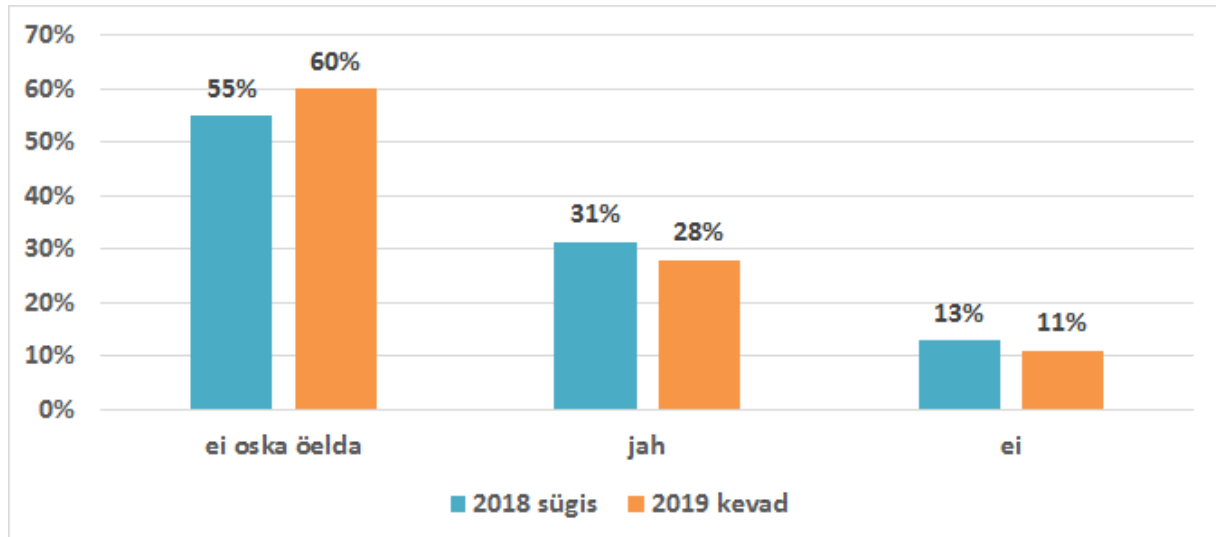

Joonis 9. Maksu- ja tolliameti poolt avaldatud andmete kasutegur ümbrikupalkade vastases võitluses

- Tervikvaates usuvad või pigem usuvad 72% vastanutest, et avaldatud andmed aitavad ümbrikupalkade vastu võidelda.
- Enim on vähenenud vastanute osakaal, kes pigem ei usu, et avaldatud andmed võiksid aidata ümbrikupalga vastu võidelda – langus on olnud kuus protsendipunkti.

Kas sarnase palganõude laiendamine riigihangetel kogu ehituse alltöövõtuhelale aitaks võidelda ümbrikupalkadega?

Veelgi on kasvanud vastanute osakaal, kes ei oska öelda, kas sarnase palganõude laiendamine riigihangetel kogu ehituse alltöövõtuhelale aitaks võidelda ümbrikupalgaga, meedet peab tõhusaks 28% vastanutest (joonis 10).

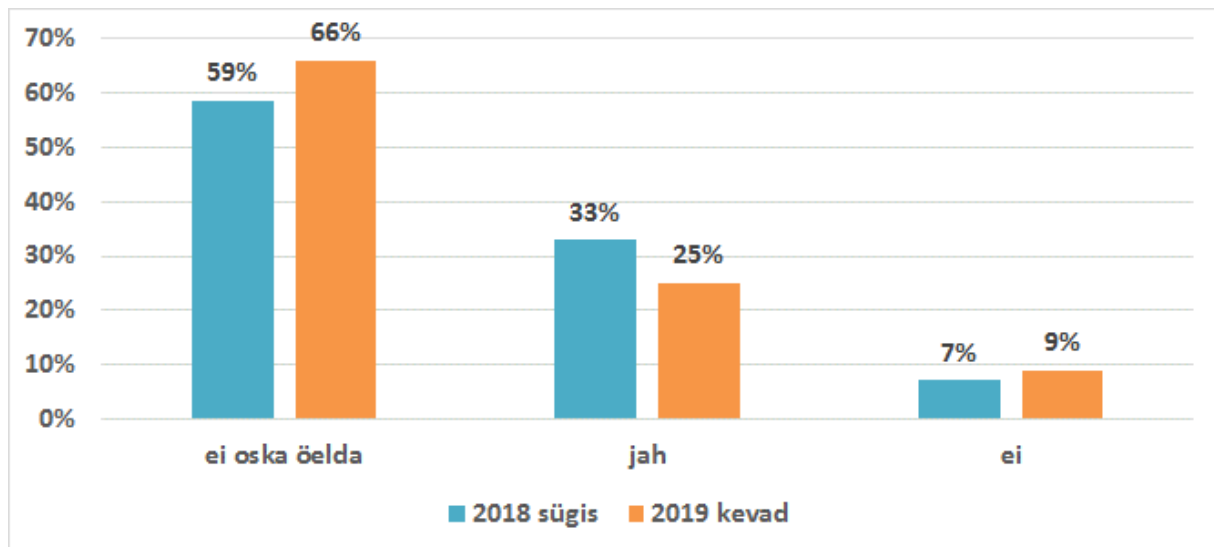

Joonis 10. Palganõude laiendamine riigihangetel kogu ehituse alltöövõtuhelale aitaks ümbrikupalgaga võitlemisel

- Meedet toetanud vastajate hinnangutes on läbivaks arvamuseks see, et nimetatud meede aitaks ahelaid muuta läbipaistvamaks ja ausamaks ning tagaks võrdsemat konkurentsi.
- Pessimistlikumalt meelestatud vastanud leidsid, et manipuleerimiseks leitakse teised viisid ning et väga keeruline on ette öelda, milline peaks keskmine palk olema.

Kas sarnase palganõude laiendamine teiste sektori riigihangetele aitaks võidelda ümbrikupalkadega?

Praktiliselt 2/3 vastanutest ei oska öelda, kas sarnase palganõude laiendamine teiste sektorite riigihangetele aitaks võidelda ümbrikupalgaga, meetme tõhususse usub vaid neljandik vastanutest (joonis 11).

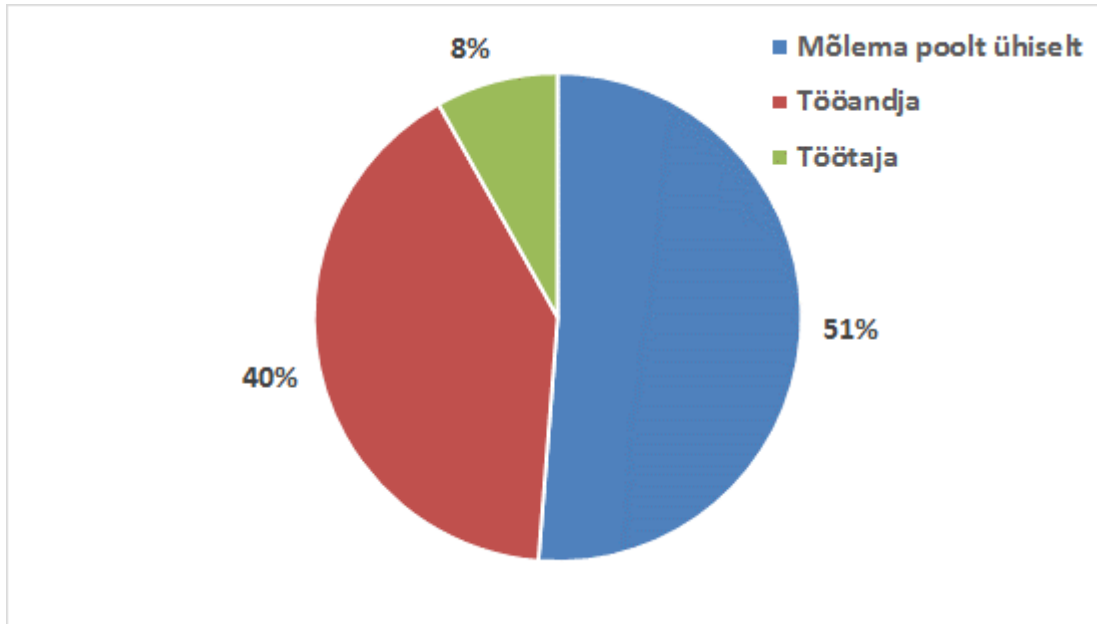

Joonis 11. Palganõude laiendamine teiste sektorite riigihangetele aitaks võidelda ümbrikupalkadega

- Sarnaselt eelmisele küsimusele leiti ka siin, et nimetatud meede aitaks olukorda muuta läbipaistvamaks ja ausamaks ning tagaks võrdsemat konkurentsi.
- Vastukaaluks toetajatele leiavad eitavalt vastanud isikud, et taoline meede oleks vastuolus vaba turumajanduse põhimõtetega ning et manipuleerimiseks ning optimeerimiseks leitakse teised viisid.

Kas teie hinnangul tuleb enamjaolt initsiatiiv ümbrikupalga maksmiseks pigem tööandja või töötaja poolt?

Ligikaudu pooled vastanutest leiavad, et ümbrikupalga maksmiseks tulenev initsiatiiv on kahepoolne (joonis 12).

Joonis 12. Initsiatiiv ümbrikupalga maksmiseks

- Mõnevõrra väiksemaks hindasid vastanud tööandja initsiatiivi (40%), töötaja initsiatiivi peetakse pigem haruldaseks nähtuseks – nii leidis vaid 8% vastanutest.